

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayaviddinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarda iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarda rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarda mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi “Bank tizimini raqamlashtirish va moliyaviy texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4696-sonli Qarori.
3. Mishkin, F. S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. — New York: Pearson Education, 2019. — 720 p.
4. Шукуров Т. И. Роль финансовой системы в обеспечении экономического роста Республики Узбекистан // Экономика и образование. — 2021. — №2. — С. 45–52.
5. Маликов М. М. Влияние финансовых институтов на инвестиционную активность в Узбекистане // Журнал экономических исследований. — 2020. — №4. — С. 33–41.
6. International Monetary Fund (IMF). Global Financial Stability Report. — Washington, D.C.: IMF Publications, 2023. <https://www.imf.org>
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Financial Markets and the Real Economy. — Paris: OECD Publishing, 2022. <https://www.oecd.org>
8. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy barqarorlik to‘g‘risida hisobot – 2024. — Toshkent: Markaziy bank nashriyoti, 2024. — 68.b
9. International Monetary Fund (IMF). Global Financial Stability Report – 2024. — Washington, D.C.: IMF Publications, 2024. <https://www.imf.org>
10. World Bank. World Development Indicators Database – 2024. — Washington, D.C.: The World Bank Group, 2024: <https://databank.worldbank.org>
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar to‘plami – 2024. — Toshkent: Davlat statistika qo‘mitasi, 2024.
12. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. O‘zbekiston Respublikasining 2023-yil ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish natijalari. Toshkent-2024.95b. <https://api.mf.uz/Budjetnoma-2025>

UDK: 334.7

**“YASHIL IQTISODIYOT” VA “YASHIL TADBIRKORLIK” TUSHUNCHALARINING
IQTISODIY MAZMUNI VA EVOLYUSION TRANSFORMASIYASI**

**ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ И ЭВОЛЮЦИОННАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ
ПОНЯТИЙ «ЗЕЛЁНАЯ ЭКОНОМИКА» И «ЗЕЛЁНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО»**

**THE ECONOMIC ESSENCE AND EVOLUTIONARY TRANSFORMATION OF THE
CONCEPTS OF “GREEN ECONOMY” AND “GREEN ENTREPRENEURSHIP”**

Ibragimova Ma’mura Muxiddinovna

University of Business and Science “Yashil iqtisodiyot” kafedrası dotsenti,
iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya

Mazkur maqolada yashil iqtisodiyotga o‘tish sharoiti, yashil iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanish bosqichlari, yashil tadbirkorlik manbalarining zamonaviy iqtisodiyotdagi o‘rni va ularning barqaror rivojlanishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada O‘zbekiston Respublikasi sharoitida kichik biznes va yashil tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish hamda ushbu yo‘nalishda investitsion va texnologik imkoniyatlarni rivojlantirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, yashil tadbirkorlik, kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, yashil moliya, iqtisodiy samaradorlik, hududiy rivojlanish, innovatsiya.

В данной статье проводится научный анализ условий перехода к зеленой экономике, этапов формирования и развития зеленой экономики, роли ресурсов зеленого предпринимательства в современной экономике и их значения для устойчивого развития.

Также в статье разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации по развитию малого бизнеса и зеленого предпринимательства в условиях Республики Узбекистан, а также по развитию инвестиционных и технологических возможностей в этой области.

Ключевые слова: зеленая экономика, зеленое предпринимательство, малый бизнес, частное предпринимательство, зеленое финансирование, экономическая эффективность, региональное развитие, инновации.

This article scientifically analyzes the conditions for the transition to a green economy, the stages of formation and development of the green economy, the role of green entrepreneurship resources in the modern economy and their importance in sustainable development. The article also develops scientifically based proposals and recommendations for the development of small business and green entrepreneurship in the conditions of the Republic of Uzbekistan, as well as the development of investment and technological opportunities in this area.

Keywords: green economy, green entrepreneurship, small business, private entrepreneurship, green finance, economic efficiency, regional development, innovation.

XXI asr insoniyat tarixida tabiiy resurslarning cheklanganligi, iqlim o‘zgarishi va ekologik muammolarning keskinlashuvi bilan xarakterlanadi. Ushbu sharoitda an‘anaviy iqtisodiy modellardan barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan yangi paradigmalarga o‘tish zarurati tug‘ildi. “Yashil iqtisodiyot” va “yashil tadbirkorlik” tushunchalari aynan shu kontekstda shakllangan bo‘lib, zamonaviy iqtisodiy tizimning transformatsiyasida muhim o‘rin egallaydi.

“Yashil iqtisodiyot” konsepsiyasi iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ijtimoiy farovonlikni oshirishga qaratilgan iqtisodiy model sifatida shakllangan. Bu g‘oyaning nazariy asoslari ekologik iqtisodiyot, barqaror rivojlanish va resurslar samaradorligi nazariyalariga tayanadi.

Yashil iqtisodiyot atamasi ilmiy adabiyotda birinchi marta keng miqyosda 1989 yilda nashr etilgan “Blueprint for a Green Economy” deb nomlangan Devid Pirs, Anil Markandya va Edvard Barber tomonidan ishlab chiqilgan asarda mazkur tushunchalar haqida so‘z yuritiladi. Iqtisodiy rivojlanish tabiiy kapitalning kamayishi hisobiga amalga oshmasligi kerak. Iqtisodiy qarorlar qabul qilishda ekologik xarajatlar ham hisobga olinishi lozim. Shuning uchun iqtisodiy o‘shish va atrof-muhit muhofazasi o‘zaro muvofiqlashtirilishi zarur.

Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi XX asrning ikkinchi yarmida ekologik muammolarning kuchayishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va iqtisodiy rivojlanishning ekologik oqibatlarini qayta ko‘rib chiqish zarurati natijasida shakllangan ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu konsepsiya ekologik iqtisodiyot, institutsional iqtisodiyot hamda barqaror rivojlanish nazariyalariga tayanadi va iqtisodiy o‘shish bilan ekologik xavfsizlik o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlash masalasini ilmiy muhokamalarning markaziga olib chiqdi.

Mazkur yo‘nalishning dastlabki nazariy asoslari ekologik iqtisodiyot maktabi vakillari tomonidan ishlab chiqilgan. Xususan, R. Kostanza tabiiy kapitalni iqtisodiy rivojlanishning ajralmas qismi sifatida asoslab bergan bo‘lib, iqtisodiy qiymat faqat ishlab chiqarish omillari emas, balki ekologik xizmatlar hisobiga ham shakllanishini ta‘kidlaydi [2]. Bu yondashuv tabiiy resurslarning degradatsiyasi uzoq muddatda iqtisodiy o‘shishga salbiy ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi.

Yashil iqtisodiyot tushunchasining ilmiy muomalaga kirib kelishida D. Pirs, A. Markandya va E. Barbierning 1989 yildagi “Blueprint for a Green Economy” asari muhim ahamiyatga ega bo‘lib, unda iqtisodiy qarorlar qabul qilishda ekologik xarajatlarni hisobga olish zarurligi asoslab berilgan [11]. Bu g‘oya keyinchalik yashil iqtisodiyot nazariyasining asosiy poydevoriga aylandi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi ham ushbu yo‘nalishning shakllanishiga kuchli ta‘sir ko‘rsatdi. 1987 yildagi “Bizning umumiy kelajagimiz” hisobotida barqaror rivojlanish bugungi ehtiyojlarni qondirish bilan birga kelajak avlod imkoniyatlarini saqlash sifatida ta‘riflangan [6]. Bu esa iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar uyg‘unligini ta‘minlash zaruratini ilmiy asoslab berdi.

1972 yilda Rim klubi tomonidan e‘lon qilingan “O‘shish chegaralari” hisoboti ham muhim o‘rin tutadi. Unda iqtisodiy o‘shishning mavjud modeli ekologik inqirozga olib kelishi mumkinligi

modellashtirish asosida ko‘rsatib berilgan [5]. Bu tadqiqot keyingi yashil iqtisodiyot izlanishlari uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qildi.

XXI asrda esa yashil iqtisodiyot konsepsiyasi xalqaro tashkilotlar tomonidan keng qo‘llab-quvvatlandi. BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP) yashil iqtisodiyotni inson farovonligi va ekologik barqarorlikni bir vaqtda ta‘minlovchi iqtisodiy tizim sifatida talqin qiladi [3;4]. Shuningdek, energiya, transport va sanoat tarmoqlariga yashil investitsiyalarni yo‘naltirish orqali barqaror rivojlanishga erishish mumkinligi ta‘kidlanadi.

Yashil iqtisodiyotning amaliy yo‘nalishi sifatida yashil tadbirkorlik ham muhim ahamiyat kasb etadi. U ekologik muammolarni kamaytirishga qaratilgan innovatsion biznes faoliyati bo‘lib, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish va yangi ish o‘rinlarini yaratishga xizmat qiladi [3].

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili yashil iqtisodiyot va yashil tadbirkorlik ekologik iqtisodiyot va barqaror rivojlanish nazariyalari asosida shakllanganligini ko‘rsatadi. Bu konsepsiyalar iqtisodiy o‘sish va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtiruvchi zamonaviy rivojlanish modeli sifatida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo‘lib qolmoqda.

Tadqiqotda tizimli yondashuv, statistik tahlil va taqqoslash usullaridan foydalanildi. Yashil iqtisodiyotni kelib chiqish va rivojlanish bosqichlari tahlil qilindi. Shuningdek, ilmiy adabiyotlar va mavjud tarixiy ma’lumotlar asosida umumlashtirish amalga oshirildi.

Yashil iqtisodiyot tushunchasiga ko‘plab olimlar va turli xil davlat arboblari hamda tashkilotlarni ta’riflari mavjud. Xususan, BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP) ta’rifiga ko‘ra, yashil iqtisodiyot — bu inson farovonligini va ijtimoiy tenglikni yaxshilash bilan birga, atrof-muhit xavflarini va ekologik tanqislikni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiyot turi [4].

Yashil iqtisodiyot g‘oyasi bir necha o‘n-yilliklar davomida shakllanib rivojlanib kelmoqda. Buni quyidagi 1-jadvalda ko‘rishimiz mumkin.

1-jadval

“Yashil iqtisodiyot” konsepsiyasining evolyutsion rivojlanishi

№	Bosqichi	Yillar	Xususiyati
1.	Birinchi bosqich	1960–1980–yillar	Ekologik ongning shakllanishi. Reychel Karsonning “Sokin bahor” (1962) asari va Rim klubining “O‘sish chegaralari” (1972) hisoboti jamiyatda ekologik masalalarga e’tiborni oshirdi [5].
2.	Ikkinchi bosqich	1980-2000-yillar	Barqaror rivojlanish tushunchasining kiritilishi. 1987 yilda Brundtland komissiyasi “Bizning umumiy kelajagimiz” hisobotida barqaror rivojlanish konsepsiyasini rasmiy ravishda taqdim etdi [6].
3.	Uchinchi bosqich	2000–2012-yillar	Yashil iqtisodiyot atamasining institusionalashuvi. 2008 yildagi global moliyaviy inqirozdan so‘ng UNEP “Yashil iqtisodiyot” tashabbusini ishga tushirdi.
4.	To‘rtinchi bosqich	2012–hozirgacha	Rio+20 konferensiyasi va Parij kelishuvi natijasida yashil iqtisodiyot global siyosat kun tartibiga kiritildi. 2015 yilda qabul qilingan BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) yashil iqtisodiyot tamoyillarini o‘z ichiga oladi [7].

Manba: Muallif tomonidan tuzildi.

“Yashil iqtisodiyot” asosida mamlakatimizni rivojlantirishda YaIMni o‘sishida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyati muhim o‘rin egallaydi. Ayniqsa, bugungi kunda “Yashil tadbirkorlik”, yashil moliya, yashil investitsiya kabilar hozirda iqtisodiyotimizda keng qo‘llanilib kelinmoqda. “Yashil tadbirkorlik” faoliyati nima va uning qanday xususiyatlari mavjud? Buni quyida ko‘rib chiqamiz.

“Yashil tadbirkorlik” (green entrepreneurship, ecopreneurship) — atrof-muhitga ijobiy ta’sir ko‘rsatuvchi yoki salbiy ta’sirni minimallashtiruvchi mahsulot, xizmat va texnologiyalarni yaratishga yo‘naltirilgan tadbirkorlik faoliyati. Yashil tadbirkorlikning asosiy xususiyatlari:

Ekologik missiya — faoliyatning markazida atrof-muhitni muhofaza qilish

Innovasion yondashuv — yangi texnologiya va biznes-modellar

Uch o‘lchovli qiymat — foyda, odamlar, sayyora (Triple Bottom Line)

Uzoq muddatli perspektiva — barqaror rivojlanishga yo‘naltirilganlik

1-rasm. Yashil tadbirkorlikning asosiy xususiyatlari

Manba: Muallif tomonidan tuzildi.

Xulosa sifatida ta’kidlash joizki, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishda yashil tadbirkorlikni rag‘batlantirish, ularni moliyaviy, institutsional va texnologik jihatdan qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, yashil iqtisodiy ko‘rsatkichlar asosida baholash tizimini joriy etish mamlakatning barqaror rivojlanish yo‘nalishidagi intilishlarini tezlashtirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda, “Yashil iqtisodiyot” va “yashil tadbirkorlik” tushunchalari zamonaviy iqtisodiy tizimning ajralmas qismiga aylandi. Ular:

- nazariy jihatdan — an’anaviy neoklassik iqtisodiyotdan ekologik iqtisodiyot paradigmasiga o‘tishni ifodalaydi;
- amaliy jihatdan — barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun konkret mexanizmlar taqdim etadi;
- institutsional jihatdan — xalqaro va milliy darajada yangi siyosat va qonunchilik bazasini shakllantirdi.

Shuningdek, O‘zbekiston uchun yashil iqtisodiyotga o‘tish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy zarurat hamdir. Mamlakatning tabiiy resurslarga bog‘liqligini kamaytirish, xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish va kelgusi avlodlar uchun sog‘lom muhitni saqlash — bu yo‘nalishdagi islohotlarning asosiy sabablaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Pearce D.W. Green Economics // Environmental Values. – (1992). – T. – №. – S. 3-13.
2. Costanza R. Ecological Economics: The Science and Management of Sustainability. (1991).– New York: Columbia University Press.
3. UNEP. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. (2011).– Nairobi: United Nations Environment Programme,
4. UNEP (2011). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. United Nations Environment Programme.
5. Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J., & Behrens III, W.W. (1972). The Limits to Growth. Club of Rome.
6. World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future (Brundtland Report). Oxford University Press.
7. European Commission (2019). The European Green Deal. COM(2019) 640 final.
8. International Energy Agency (2023). World Energy Outlook 2023. IEA Publications.
9. Climate Bonds Initiative (2024). Global State of the Market Report. London.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni (2019). Yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi 2019–2030. PF-5863.
11. Pearce D., Markandya A., Barbier E. (1989). Blueprint for a Green Economy. London: Earthscan Publications. 192 bet. ISBN: 1-85383-066-6.